

Економічні науки

УДК 336.02

**Глухова Валентина Іванівна**

*кандидат економічних наук, доцент  
завідувач кафедри обліку і фінансів*

*Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського*

**Глухова Валентина Ивановна**

*кандидат экономических наук, доцент,  
заведующая кафедрой учета и финансов*

*Кременчугский национальный университет имени М. Остроградского*

**Glukhova Valentyna**

*PhD, Docent,*

*Head of the Department of Accounting and Finance*

*Kremenchuk M. Ostohradskyi National University*

**Дервянко Олена Дмитрівна**

*студентка*

*Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського*

**Дервянко Елена Дмитриевна**

*студентка*

*Кременчугского национального университета имени М. Остроградского*

**Derevianko Olena**

*Student of the*

*Kremenchuk M. Ostohradskyi National University*

**УПРАВЛІННЯ ВХІДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ  
МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ  
УПРАВЛЕНИЕ ВХОДЯЩИМИ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ  
МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ**

## MANAGEMENT OF INDEPENDENT FINANCIAL FLOWS OF LOCAL BUDGETS

**Анотація.** В статті розглянуто вхідні фінансові потоки місцевих бюджетів як об'єкт управління. Проаналізовано динаміку, структуру цих потоків. Визначено проблеми управління вхідними фінансовими потоками. Запропоновано шляхи удосконалення для забезпечення реальної самостійності місцевих бюджетів.

**Ключові слова:** місцеві бюджети, вхідні потоки, доходи, податки, міжбюджетні трансферти.

**Аннотация.** В статье рассмотрены входящие финансовые потоки местных бюджетов как объект управления. Проанализирована динамика, структура этих потоков. Определены проблемы управления входящими финансовыми потоками и предложены пути его усовершенствования для обеспечения реальной самостоятельности местных бюджетов.

**Ключевые слова:** местные бюджеты, входящие потоки, доходы, налоги, межбюджетные трансферты.

**Summary.** The article considers the incoming financial flows of local budgets as an object of management. The dynamics, structure of these flows is analyzed. The problems of management of incoming financial flows are determined and ways of its improvement are offered to ensure real autonomy of local budgets.

**Key words:** local budgets, incoming flows, revenues, taxes, interbudget transfers.

**Постановка проблеми** Важливою умовою побудови демократичної держави є самостійність і фінансова незалежність місцевих органів влади у здійсненні покладених на них функцій. Місцеві бюджети є основою

фінансового забезпечення розвитку адміністративно-територіальних утворень, однак на сьогодні питання ефективного формування і розподілу доходів місцевих бюджетів залишаються недостатньо вирішеними.

За таких умов актуалізується необхідність розробки теоретичних і практичних засад управління фінансовими потоками місцевих бюджетів, що дозволить забезпечити населення повноцінними якісними суспільними благами, підвищити рівень задоволення суспільних інтересів та досягнути збалансованості соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць України.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Деякі аспекти управління фінансовими потоками бюджетів різних рівнів були предметом досліджень: І. Бланка, Є. Галушки, М.А. Зінченко, С. Михайленко, В. Наконечного, В. Опаріна, У. Оутса, О. Румянцевої, Ч. Тібу, В. Федосова, А. Шаха, І. Школьника та ін. Однак незважаючи на певну кількість публікацій, питання управління фінансовими потоками місцевих бюджетів у цілому і вхідних, зокрема, в умовах проведення бюджетної децентралізації потребують проведення подальших досліджень.

**Мета статті** – дослідити вхідні фінансові потоки місцевих бюджетів як об'єкт управління. виявити проблемні моменти в управлінні ними і окреслити основні шляхи покращення.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Фінансовий потік місцевих бюджетів - це рух фінансових ресурсів, що утворюється за рахунок територіального перерозподілу валового внутрішнього продукту між суб'єктами фінансових відносин з метою створення фінансової бази місцевих органів влади й самоврядування, надання суспільних благ й послуг населенню на відповідних територіях.

Показники обсягів вхідних і вихідних фінансових потоків місцевих бюджетів можна ототожнити з показниками обсягів доходів і видатків

місцевих бюджетів, оскільки саме доходи і видатки місцевих бюджетів є результативним показником руху відповідних фінансових потоків.

Тому розглянемо детальніше зміст, склад і структуру доходів місцевих бюджетів як об'єкта управління вхідними фінансовими потоками.

Доходи місцевих бюджетів формуються відповідно до обсягу повноважень, що визначаються місцевими органами. У дохідній частині місцевого бюджету окремо виділяються доходи, необхідні для виконання власних повноважень, і доходи, необхідні для забезпечення виконання делегованих законом повноважень органів виконавчої влади.

Під управлінням фінансовими потоками місцевих бюджетів розуміють сукупність принципів, функцій, інструментів, методів (способів і прийомів), за допомогою яких суб'єкт управління впливає на об'єкт з метою досягнення визначених цілей.

Ступінь вирішення завдань управління фінансовими потоками місцевих бюджетів у значній мірі залежить від моделі управління, яка використовується з метою досягнення поставлених цілей.

В Україні сьогодні одним із напрямів підвищення рівня фінансової самостійності місцевих органів влади виступає децентралізація, яка передбачає законодавче урегулювання питань бюджетної самостійності територіальних громад з урахуванням економічних, географічних, історичних та інших критеріїв їх розвитку.

Аналіз статистичних даних динаміки вхідних потоків місцевих бюджетів України [1] як складових загальних вхідних бюджетних потоків за 2013-2017 роки свідчить про наступне:

- темп росту доходів Державного бюджету (без міжбюджетних трансфертів) (2,33) випереджає темп росту доходів місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) (2,17);

- зниження частки доходів місцевих бюджетів в доходах зведеного бюджету з 23,8% до 22,6%., що в умовах проведення політики децентралізації не сприяє необхідному зростанню економічного потенціалу в регіонах і якісному та повному забезпеченню надання суспільних послуг.

Динаміка структури вхідних потоків місцевих бюджетів України наведена в табл. 1.

Таблиця 1

**Структура вхідних потоків місцевих бюджетів України**

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення 2017/2013
Доходи, у тому числі:	47,6	43,6	40,9	46,7	45,7	-1,9
податкові доходи	41,3	37,7	33,4	40,1	40,0	-1,1
неподаткові доходи	5,5	5,3	6,8	6,1	5,2	-0,3
доходи від операцій з капіталом	0,6	0,5	0,6	0,4	0,4	-0,2
цільові фонди	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	-0,1
Міжбюджетні трансферти	52,4	56,4	59,1	53,3	54,3	1,9
Всього	100	100	100	100	100	-

Джерело: побудовано авторами [1]

Як видно з табл. 1, вхідні дохідні потоки місцевих бюджетів наповнюються в основному за рахунок міжбюджетних трансфертів (субвенції, дотації), що звичайно звужує власну фінансову базу місцевих органів.

Доходи місцевих бюджетів без трансфертів, хоч і зростають в абсолютних сумах, однак в загальному обсязі доходів складають менше 50%, причому в 2017 р. спостерігалася тенденція скорочення цієї частки на 1,9% порівняно з 2013 р.

Оскільки в доходах місцевих бюджетів України (без міжбюджетних трансфертів) переважають податкові надходження і враховуючи тенденцію

зменшення частки податкових доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету, доцільно більш детально їх проаналізувати.

З табл. 2 видно, що сума податкових доходів місцевих бюджетів протягом 2013-2017 рр. збільшилася в 2,2 рази, що нижче, ніж темп росту податкових доходів державного бюджету і в цілому бюджетного вхідного потоку, причому і частка податкових доходів місцевих бюджетів в усіх податкових надходженнях країни зменшилася з 25,8% до 24,3%.

Таблиця 2

**Динаміка податкових доходів державного та місцевого бюджетів України**

	Державний бюджет	Місцеві бюджети	Зведений бюджет	Частка місцевих бюджетів у зведеному, %
2013	262 777,00	91 191,00	353 968,00	25,8
2014	280 178,10	87 333,60	367 511,70	23,8
2015	409 417,50	98 218,30	507 635,80	19,3
2016	503 879,30	146 902,10	650 781,40	22,5
2017	627 153,60	201 005,10	828 158,70	24,3
Темп 2017/2013	2,37	2,20	2,33	0,94

Джерело: побудовано авторами [1]

Сучасна структура податкових доходів місцевих бюджетів унаочнена на рис. 1 [1].

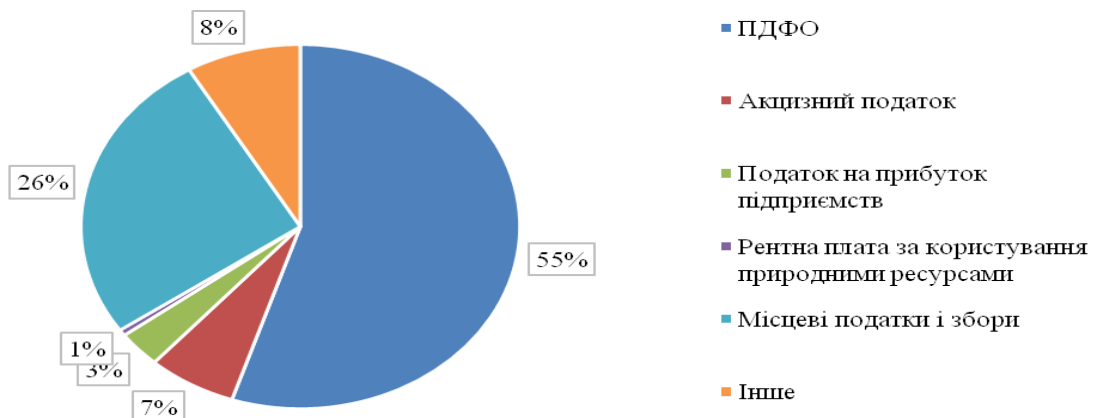


Рис. 1. Структура податкових доходів місцевих бюджетів України, 2017 р. (%)

Найбільш значимі за обсягами і по структурі в податкових надходженнях податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та плата за землю у складі місцевих податків і зборів.

Сучасні тенденції формування вхідних потоків місцевих бюджетів, їх склад, структура свідчать про надмірно централізоване збалансування місцевих бюджетів, про збільшення залежності місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів, про необхідність вдосконалення управління ними.

Серед низки проблем управління вхідними фінансовими потоками місцевих бюджетів в Україні можна, на наш погляд, виділити такі основні:

1. Надмірна концентрація фінансових ресурсів у державному бюджеті, що зменшує можливість місцевих бюджетів приймати рішення у важливих для регіонів питаннях. Власна фінансова база місцевих бюджетів, як декларувалося, не зросла реально.

2. Розподіл ПДФО між державним та місцевими бюджетами не відповідає умовам розвитку місцевих бюджетів. Незважаючи на оголошену урядом політику бюджетної децентралізації, частки розподілу ПДФО між Державним та місцевими бюджетами змінилися на користь Державного бюджету, що впливає на фінансову самостійність органів місцевого самоврядування. Номінальне зростання надходжень ПДФО та інших податкових і неподаткових доходів зумовлене не збільшенням реальних доходів населення чи детінізацією заробітних плат, покращенням економічної ситуації загалом, а зростанням навантаження на трудові доходи населення, інфляційними процесами, введенням військового збору, розширенням бази оподаткування, підвищенням ставок податків і зборів.

3. Номінальне нарощування доходів місцевих бюджетів викликало суттєве збільшення законодавчо дозволеного розміщення тимчасово вільних коштів на депозитах в державних банках. Наприклад, якщо на 01.07.2014 року таких депозитів було 0,3 млрд грн., то станом на

01.07.2018 року - 14,6 млрд. грн. [2]. Однак варто виважено підходити до такого розміщення, оскільки додаткові неподаткові доходи від такого вкладання бюджетних коштів можуть не мати тієї цінності в майбутньому, як при використанні на задоволення нагальних нинішніх потреб.

4. Незначна роль місцевого оподаткування в доходах місцевих бюджетів. Включення з 2015 р. до місцевих податків і зборів плати за землю, транспортного податку призвело до суттєвого їх зростання. Звичайно, це позитивні зміни, але в існуючій системі місцевого оподаткування є багато проблем щодо розширення бази, ставок, доцільності надання пільг, запровадження нових місцевих податків.

**Висновки.** Для покращення управління вхідними потоками місцевих бюджетів, досягнення реальної фінансової самостійності, збільшення обсягів їх доходів та збалансованості пропонується:

- передати в розпорядження місцевих органів влади частково загальнодержавні податки, надходження від яких тісно пов'язані з результатами функціонування економіки регіону (податок на додану вартість та податок з прибутку підприємств), встановлюючи нормативи відрахувань від цих регулюючих податків однакові для всіх регіонів на тривалий час;
- внести зміни у податкове законодавство щодо розширення можливостей органів місцевого самоврядування відносно місцевого оподаткування та збільшення власної фінансової бази;
- розробити та запровадити дієві податково-бюджетні важелі щодо зацікавленості місцевих органів самоврядування в інноваційно-інвестиційному економічному розвитку всіх регіонів;
- підвищувати наукову обґрунтованість планових доходів місцевих бюджетів, застосовуючи економетричні методи бюджетного планування.



### **Література**

1. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>
2. Депозити органів місцевого самоврядування в 2016-2018 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/local\\_budgets\\_deposits-1.pdf](https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/local_budgets_deposits-1.pdf)